

TAMPEREEN TEKNILLISEN YLIOPISTON HISTORIASSA KOROSTUVAT YLIOPISTON SUHTEET YMPÄRÖIVÄÄN YHTEISKUNTAAN

Sampsa Kaataja

Martti Häikiö, *Hyöty ja tiede*. Tampereen teknillisen yliopiston historia 1965–2015. SKS Helsinki 2015.

Tampereen teknillinen yliopisto (TTY) vietti viime vuonna 50-vuotisjuhliaan. Juhlan kunniaksi julkaistiin myös professori Martti Häikiön kirjoittama TTY:n 50-vuotishistoria *Hyöty ja tiede*. Tampereen teknillisen yliopiston historia 1965–2015.

Kirjassaan Häikiö kertoo TTY:n tarinaa kronologisesti edeten koulun perustamisesta aina viime vuosiin saakka. Kirja on jaettu kolmeen lukuun, joista jokainen käsittelee yhtä keskeistä ajanjaksoa TTY:n historiassa. Ne ovat yliopiston itsenäistyminen Teknillisestä korkeakoulusta (vuodet 1965–1974), toiminta teollisuuden korkeakouluna (1975–1992) sekä tieteellistymisen ja kansainvälistymisen kausi (1993–2015). Valittu jaottelu on onnistunut, sillä se kuvaa hyvin TTY:n kuluneiden 50 vuoden aikana läpikäymää kehityskaarta.

Hyöty ja tiede on monilta osin tyypillinen yliopistohistoria. Teoksessa käydään läpi Tampereen teknillisen korkeakoulun (v. 2003 lähtien Tampereen teknillinen yliopisto) perustamisvaiheet, jonka jälkeen käsitellään aikajärjestyksessä yliopiston hallinnollisia muutoksia, virantäyttöprosesseja, keskeisiä professoreita ja tutkimusaloja eri



aikakausilta. Myös yliopistossa syntyneitä merkittäviä tutkimustuloksia nousee esiin erityisesti tutkijakunnan minielämäkerroissa. Niissä hervantalaiset, kuten Yrjö Neuvo, Pertti Törmälä ja Matti Vilenius, sekä heidän työnsä pääsevät tarkemmin esille. Henkilöesimerkkeihin liittyen on kuitenkin paikallaan kysyä, onko Hervanta todella ollut niin miehinen linnake, ettei henkilökuviin saatu nostettua naistutkijoita?

Poikkeukselliseksi suomalaiseksi yliopistohistoriaksi Häikiön kirjan tekee, että siinä käsitellään TTY:n suhteita ympäröivään yhteiskuntaan, erityisesti teollisuuteen. Tämä ei sinänsä ole yllätys, koska entuudestaan on tiedetty yliopiston varhainen ja aktiivinen pyrkimys teollisuuden korkeakouluksi. *Hyöty ja tiede* -teoksessa tulee kuitenkin hyvin esiin se, kuinka tuotekehitykseen orientoitunut tutkimustoiminta sekä varhain Hervannassa kehittynyt tapa yhdistää julkinen ja yksityinen rahoitus erotti TTY:n muista suomalaisista yliopistoista 1900-luvun loppupuolella. Vaikka muuallakin akateemisessa maailmassa tapahtui yhteistyötä

yritysten kanssa, niin TTY:llä asiassa oltiin poikkeuksellisen aktiivisia.

Mutta millainen taloudellinen merkitys yritysmaailmasta saadulla rahoituksella on ollut TTY:n toiminnalle eri aikoina? Kirjassa kysymykseen kyllä viitataan (s. 151 ja 246), mutta varsinainen vastaus tai valistunut arvio jää valitettavasti antamatta. Nykyisten tiedepoliittisen painotusten ja yliopistojen toimintaan liittyvän keskustelun kannalta olisi tärkeää kyetä osoittamaan, missä määrin yliopistot kykenevät aktiivisella tutkimuksen kaupallistamisella rahoittamaan toimintaansa. Tuohon teemaan TTY:n historia olisi ehkä voinut tarjota vastauksia.

Yritysyhteistyö 1900-uvun lopulla valmistettiin TTY:tä 2000-luvun tiedepoliittisiin muutoksiin, jotka sen oli helpompi kohdata kuin monen muun yliopiston Suomessa. Tämä tulee selvästi esiin Häikiön kirjassa: ”Yliopistojen kolmas tehtävä on meillä ollut selvää pääsinlihaa.” Aavistuksen kirjan rivien välistä nousee esiin myös varjopuolia, joita TTY:n tuotekehityspainotteisuuteen liittyi (esim. s. 150). Yksi oli pelko siitä, että TTY jää jälkeen kansallisessa tieteenrahoituksessa enemmän käytännöllisen ja vähemmän tieteellisen profiloitumisensa takia.

Kirjan viimeisessä luvussa tuleekin hyvin esiin, kuinka TTY:llä alettiin 1990-luvulta lähtien painottaa toimintaa tiedeyliopistona ja – ainakin virallisissa toimintasuunnitelmissa – etäännyä aikaisemmasta käytäntöpainotteisesta profiilista. Tuolloin alkoikin teollisuuden korkeakoulun muutos tekniikan tiedeyliopistoksi, jollaisena TTY tänä päivänä näyttääytyy. Vuoden 2011 tieteellisen tutkimuksen arvioinnissa TTY:ltä tunnistettiin tutkimusryhmiä, joilla on huomattava kansainvälinen potentiaali sekä sellaisia, joilla on suuri merkitys paikallisille yrityksille. Siitä, millainen TTY:n tieteellistymiskehitys on ollut tuon jälkeen, saadaan lisätietoa vuonna 2017, jolloin kansainvälinen raati arvioi yliopiston tutkimustoimintaa seuraavan kerran (FUT RAE 2017).

Professori Martti Häikiön uusi tutkimus on mielenkiintoinen ja uutta tietoa tarjoava kertomus Tampereen teknillisen yliopiston vaiheista ja roolista suomalaisessa tutkimusmaailmassa. Lukijalle Hyöty ja tiede on miellyttävä kokemus; tutkimuksessa ei sorruta nimien ja detaljitason tapahtumien vyöryttämiseen, vaan keskitytään keskeisten suurempien kehityslinjojen kuvaamiseen. Tämä auttaa hahmottamaan kokonaiskuvaa TTY:n asemasta suomalaisella yliopistokentällä, oli lukija sitten historian tutkija tai muuten yliopiston vaiheista kiinnostunut henkilö. Paikallaan on myös antaa kiitos-ta kirjan ulkoasusta. Onnistunut kuvitus ilmentää tutkimuksen tekemisen arkea ja yliopiston elämää, ilmavan taiton ansiosta teokseen taas on mukava tarttua.

Kirjoittaja on Tampereen yliopiston tutkija, joka nykyisessä tutkimushankkeessaan selvittää suomalaisten yliopistojen ja yritysmaailman välisen yhteistyön historiaa.